

Kuopion kaupungin kaupunkirakennelautakunta
PL 1097 (Suokatu 42), 70111 Kuopio
kaupunkiymparisto@kuopio.fi

Muistutus koskien Itä-Suomen logistiikka-alueen ja yhdistettyjen kuljetusten terminaalien asemakaavaa ja asemakaavan muutosehdotusta / Matkus

Muistuttaja

Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys r.y. (KLYY)
Puijonkatu 15, 70100 Kuopio
y-tunnus: 0731742-2
petri@klyy.fi
p. 0407750952

Yhdistys toimii sääntöjensä mukaan luonnon- ja ympäristönsuojelun edistämiseksi Pohjois-Savon alueella.

Muistutus

Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys ry (jäljempänä KLYY) esittää, että Matkusen Itä-Suomen logistiikka-alueen ja yhdistettyjen kuljetusten terminaalien varten laadittua asemakaavaa ja sen muutosehdotusta ei tule vahvistaa luonnonsuojelu- sekä maankäyttö- ja rakennuslain vastaisena.

Mikäli kaava katsotaan yleisen edun kannalta välttämättömäksi, tulee kysymykseen ainoastaan kaavavaihtoehto numero 1, eli vaihtoehto, jossa Natura-alueen päälle rakentaminen ja Ylä-Matkus-järven täyttö vältetään siltaratkaisujen avulla.

Muistutuksen perustelut

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi on asianmukaisesti laadittu, mutta se on puutteellinen jättäessään käsittelemättä "Etelä-Kuopion lehdot ja lammet, Vanuvuori, Haminavuori"-nimisen Natura-alueen kokonaisuutena. Natura-arviointia tulee täydentää siten, että kaikkien ko. Natura-alueeseen kuuluvien osa-alueiden toteutetut tai suunnitellut toimenpiteet tulevat arvioiduksi samassa Natura-arvioinnissa.

Paljonko esimerkiksi virkistyskäyttö tai muut toimet heikentävät Natura-alueen muilla osa-alueilla boreaalisten lehtojen edustavuutta? Entä kuinka Pienen Neulamäen kaavan vaikutukset Neulalammen rannalla olevaan Natura-alueen osaan on huomioitu? Ilman koko Natura-alueen kattavaa arviointia voi syntyä tilanne, että haitallisten vaikutusten kumulatiivinen määrä onkin jonkin lajin tai luontotyyppin osalta merkittävä. Pyydämme selvitystä siitä, muodostuuko muut toimenpiteet tai hankkeet huomioiden luontotyyppin heikkenemisestä merkittävä koko Natura-alueen tasolla? Kysymme myös, miksi Natura-arviointi esitetään vasta kaavan ehdotusvaiheessa, eikä sitä ole esitetty kaavan valmisteluvaiheessa?

Natura-alueen loukkaamattomuus, alueen eheys sekä suojeluperusteena olevat luontotyypit ja lajit

Asemakaavaehdotus uhkaa tarpeettomalla tavalla luonnonsuojelulain 64 a § kieltoa Natura 2000-verkoston kuuluvan alueen suojelun perusteena olevien luonnonarvojen heikentämisestä. Asemakaavaehdotuksessa esitetään Natura-alueelle rakentamista, suojeluperusteena olevan luontotyypin (borealiset lehdot) pysyvää heikentämistä sekä direktiivilajin (tikankontti) elinympäristön heikentämistä ja toisen direktiivilajin (liito-orava) suojelusta poikkeamista, mitä voitaneen kokonaisuudessaan pitää merkittävänä Natura-alueen suojelu- ja luontoarvojen heikentämisenä, kun otetaan huomioon myös muilla saman Natura-alueen osa-alueilla tapahtuneet tai suunnitellut toimet. Rakentaminen on tarkoitus ulottaa Ylä-Matkus-järven itäpuolella sijaitsevalle "Etelä-Kuopion lehdot ja lammet, Vanuvuori, Haminavuori" Natura-alueen osa-alueelle (tila Riipilehto, RNo 297-411-33-4), jolloin luontotyypin ominaispiirteet heikentyvät ja osittain häviävät hankkeen johdosta sen vaikutusalueella. Viranomaiset voivat hyväksyä hankkeen vain varmistuttuaan siitä, että se ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen ja kun ei ole olemassa mitään tieteelliseltä kannalta järkevää epäilyä tällaisten vaikutusten aiheutumatta jäämisestä.

Tämän lisäksi myös muihin Natura-luontotyyppeihin kohdistuu niitä potentiaalisesti heikentäviä riskejä (mm. pöly, hulevesi, reunavaikutus, haitalliset vieraslajit), joita ei ole riittävällä tavalla arvioitu Natura-arvioinnissa. Luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY 6 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että suunnitelma tai hanke, joka ei liity suoranaisesti alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellinen, vaikuttaa kyseisen alueen koskemattomuuteen, jos se voi estää asianomaisen alueen niiden perustavanlaatuisten ominaispiirteiden kestävänsä säilyttämisen. Tämän arvioimiseksi on sovellettava ennalta varautumisen periaatetta. Tämä tulkintalogiikka on merkityksellinen myös muiden kuin ensisijaisesti suojeltavien luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen kannalta. Pyydämmekin Kuopion kaupunkia perustelemaan, kuinka ennalta varautumisen periaate toteutuu, jos osa Natura-luontotyyppistä menetetään pysyvästi?

Asemakaavaehdotus rikkoo direktiivin 92/43/ETY 6 artiklan kohdan 4 vaatimusta kyseisen Natura-alueen eheydestä. Suunnitelma heikentää mm. lajiston kulku- ja leviämisyhteyksiä Natura-alueeseen kuuluvan Riihilammen ja muiden Natura-alueeseen kuuluvien osa-alueiden välillä. Suunnitteilla olevan kaavan koko Natura-alueen eheyttä heikentävät vaikutukset ovat merkittäviä.

Kaavaehdotus on voimakkaasti ristiriidassa valtion luonnonsuojelutavoitteiden kanssa esittämällä rakentamista valtion omistamalle Natura-alueelle, mikä on myös maanomistajan tahdon vastaista (viitaten Metsähallituksen luontopalvelujen lausuntoihin). Natura-alueen osan vaihtaminen Kuopion kaupungin esittämällä tavalla rikkoisi Natura-verkoston koskemattomuutta ja yhtenäisyyttä merkittävällä tavalla, minkä ympäristöministeriön lausunto aiheesta vahvistaa. Pyydämme Kuopion kaupunkia esittämään, kuinka tämä ristiriita on tarkoitus ratkaista?

Lieventävät toimenpiteet

Lieventävien toimenpiteiden todellinen teho tulee olla tiedossa riittävällä varmuudella, ennen kuin niitä voidaan käyttää haittojen hyvityskkeinoina. Lisäksi lieventävien toimien yhteydessä tulee muistaa ajallinen ulottuvuus eli esitettyjen toimenpiteiden tulee toimia lieventävinä jo ennen hankkeen hyväksymistä ja toteuttamista. Pelkällä aietasolla lieventämistä ei voida osoittaa tapahtuvan. Kun lieventämistoimenpiteen vaikuttavuus ei ole varmaa, epävarmuus tulisi huomioida haittaa määriteltäessä sitä lisäävänä tekijänä (Suvantola, L. ym. 2018).

Tikankonttiin kohdistuvana lieventävänä toimenä esitetään ulkoilun ohjaamista Natura-alueen ulkopuolelle kevyenliikenteen väylän avulla. Kevyenliikenteenväylä ei kuitenkaan ole vaihtoehto luonnossa poluilla ja metsissä mielellään liikkuville ihmisille, ja uusien polkujen syntymisriski lehtoalueille on hyvin todennäköinen. Samalla myös tikankonttien talleutumisen riski, mm. esiintymien lisääntyvän valokuvauksen myötä, tulee kasvamaan. Varsinkin steriilien tikankonttien talleutuminen luontokuvauksen yhteydessä on todellinen ja todennettu riski.

Natura-arvioinnissa mainitaan liito-oravaan kohdistuvien vaikutusten lieventämiskeinona pönttöjen ripustaminen. Tutkimuksissa ei ole kuitenkaan osoitettu, että pönttöjen ripustaminen lieventäisi liito-oravan elinympäristön heikentymisen ja pirstoutumisen tuomia haittoja. Ei ole esimerkiksi tiedossa, että käyttäkö liito-orava pesäpönttöjä täysin ns. luonnon pesiä korvaavasti.

Luonnonsuojelu- sekä maankäyttö- ja rakennuslain säädökset

Matkuksen logistiikka-alueen kaava on vahvasti ristiriidassa maankäyttö- ja rakennuslain 5.1 § kanssa. Kaava ei lain hengen mukaisesti edistä luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä. Kaavaehdotuksesta ei ilmene, kuinka maankäyttö- ja rakennuslain 54 § toisen momentin edellytys luonnonympäristön vaalimisesta ja niiden hävittämisen estämisestä toteutuu.

Asemakaava tulee laatia yleiskaavaa noudattaen ja säilyttäen yleiskaavaan merkityt V- ja SL-alueet ilman niitä muuttavia toimenpiteitä. Näin ollen kaava tulisi toteuttaa ilman Natura-alueen päälle rakentamista ja Ylä-Matkus-järven eteläosan pohjukkaan kohdistuvaa täyttöä.

Kaavaa hyväksyttäessä ja vahvistettaessa on maankäyttö- ja rakennuslain säädösten lisäksi noudatettava, mitä luonnonsuojelulain 10 luvussa säädetään (MRL 197 §). Kuten tässä muistutuksessa on aiemmin mainittu, asemakaavaehdotus on ristiriidassa luonnonsuojelulain Natura-säädösten kanssa, eikä siten täytä myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 197 § vaatimusta.

Arvokkaisiin maa- ja vesiluontotyypeihin kohdistuvat haitalliset vaikutukset

Toteutuessaan Matkuksen logistiikka-alueen kaavalla olisi haitalliset vaikutukset myös Natura-alueen ulkopuolella esiintyviin useisiin luontotyypeihin, joista merkittävimmät ovat uhanalaisia lehtoluontotyyppisiä (tuoreita ja kosteita lehtoja, luonnontilainen korpi). Valtion omistamalle alueelle rakennettavaksi ehdotetun ratapenkan alle jäisivät uhanalaisen suikeanoidanlukon ja silmälläpidettävän ahonoidanlukon kasvupaikat. Riihilampeen laskevan rinteen rakentamisen alle jäisi puolestaan tihkupintainen lähteikkö ja kevätlinnunsilmä.

Rakentamisvaiheessa suunnittelualue tulisi olemaan yksi Kuopion merkittävimmistä maa- ja kallioainesten sijoituspaikoista, mikä aiheuttaa hyvin todennäköisen riskin haitallisten vieraslajien saapumiselle alueelle ja sitä myötä niiden aiheuttamia haitallisia vaikutuksia mm. Natura-alueen lehtoihin.

Alueen hulevesien johtaminen Riihilampeen ja Ylä-Matkus-järveen voivat aiheuttaa vesistöjen tilan heikentymistä mm. rehevöitymisen myötä. Myös erilaisten kemikaalipäästöjen mahdollisuus ja riski kasvaa hulevesien kautta, kuten on voitu todeta mm. Etelä-Suomen rakennetuilla alueilla virtaavilla taimenpuroilla. Lisäksi haitallisten vieraslajien leviämisen riski eri ranta-alueille on suuri hulevesien kautta.

Ylä-Matkus-järvi ei ole ollut mukana vesienhoitolain (1299/2004) mukaisen pintavesien ekologisen ja kemiallisen tilan arvioinnissa ja luokittelussa, eikä järvelle näin ollen ole määritetty ekologista tai kemiallista tilaluokkaa. Järven voidaan

näytteenottopisteestä "Matkus 009" (syvyys 22,7 m) otettujen vesinäytteiden perusteella olevan vedenlaadultaan karu (kok.P < 10 µg/l, a-klorofylli < 4 µg/l) ja vähähumuksinen (väriluku < 30 mg/l Pt). Pinta-alan (29 ha) ja väriluvun perusteella järvi kuuluu järviyyppiin pienet ja keskikokoiset vähähumuksiset järvet. Ylä-Matkus on pinta-alaansa nähden syvä. Järven karuus ja kirkkaus huomioon ottaen, on mahdollista, että Ylä-Matkuksessa esiintyy vaateliaita rehevöitymiselle ja kiintoainekuormitukselle herkkiä vesikasvilajeja.

Ylä-Matkus-järven alueen täytön vaikutuksia vesistöön ei ole arvioitu kaavan yhteydessä riittävällä tavalla. Kaikki kaavaan liittyvät toimenpiteet tulisi arvioida riittävällä tavalla ennakoivasti, eikä vasta kaavan hyväksymisen jälkeen, jolloin esimerkiksi vesitalousluvan saamatta jääminen pakottaisi muuttamaan kaavaa. Järven täytöstä aiheutuva kiintoainekuormitus aiheuttaa samentumista ja vaikuttaa järven eteläosan pohjaeläinyhteisöön sekä mahdollisiin vaateliaisiin vesikasvilajeihin heikentävästi. Täytön myötä järven eteläosan pohjan topografia myös muuttuu.

Kuopion lähialueen karut ja kirkasvetiset pienvedet ovat arvokkaita ja vaalimisen arvoisia, eikä kanjonimaisen Ylä-Matkuksenkaan täyttämistä tulisi toteuttaa. Kuopion alueella on menneinä vuosikymmeninä tehty valitettavan paljon pengertieratkaisuja ja vesistöjen täyttöjä (esim. Matkuksen pohjoispuolella sijaitseva Natura-lampi Valkeinen), joita pitäisi nykyään jo pyrkiä välttämään.

Yhteenveto

Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys ry katsoo ensisijaisesti, että kaavaehdotuksista mitään ei nyky muodossaan tule hyväksyä.

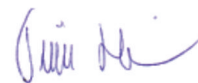
Asemakaavaehdotukseen liittyy merkittäviä puutteita Natura-säännösten soveltamisessa sekä huomattava ristiriita valtion luonnonsuojelutavoitteiden ja maanomistajan tahdon kunnioittamisen suhteen. Nämä seikat edellyttävät kaavan uudelleen valmistelua, mikäli sen toteuttamista pidetään tarpeellisena.

Pyydämme lisäksi vastauksia muistutuksessa esittämiimme tarkentaviin kysymyksiin.

Kuopiossa 16.4.2020

Petri Nieminen, puheenjohtaja

Tiina Heinonen, sihteeri